

گنجِ سلطان

«مجموعه گنجعلی خان کرمان»

«کنشاش در آثار و احوال معماران ایران زمین»

اسناد سلطان محمد معمار یزدی

تألیف و تدوین:

دکتر مهدی مکی نژاد

مرکز اسنادی و کتابخانه ملی
C A C S

بنیاد ایران‌شناسی

۱۳۹۸

سرشناسه: همایش کنکاشی در آثار و احوال معماران ایران زمین (۱۳۹۷: تهران)
 عنوان و نام پدیدآور: گنج سلطان: مجموعه گنجعلی خان کرمان: کنکاشی در آثار و احوال معماران ایران زمین / به کوشش مهدی مکی نژاد.
 مشخصات نشر: تهران: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۶۲ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۳۲-۲۸۴-۸
 موضوع: معمار یزدی، سلطان محمد، قرن ۱۱ ق.
 موضوع: معماری - ایران - کرمان - کنگره‌ها.
 شناسه افزوده: مکی نژاد، مهدی، ۱۳۴۰-، گردآورنده.
 شناسه افزوده: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن».
 رده‌بندی کنگره: NA ۱۴۸۰
 رده‌بندی دیویی: ۷۲۰/۹۵۵۷۲۲۲
 شماره ثبت: ۵۸۸۵۶۸۳، شناسایی ملی: ۵۸۸۵۶۸۳

مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»

گنج سلطان

مجموعه گنجعلی خان کرمان: کنکاشی در آثار و احوال معماران ایران زمین

استاد سلطان محمد یزدی

به کوشش: مهدی مکی نژاد

صفحه‌آرا و ناظر فنی چاپ: میثم رادمان

چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: چاپخانه دیجیتال فرهنگستان هنر

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۳۲-۲۸۴-۸

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، انتهای خیابان فلسطین جنوبی، خیابان لقمان ادهم، بن‌بست بوذرجمهر، شماره ۲۴.

مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». تلفن: ۴-۶۶۴۹۸۶۹۲، دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲

پست الکترونیک: publishing@honar.ac.ir

نشانی فروشگاه مرکزی: خیابان ولی‌عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۰، ساختمان مرکزی فرهنگستان هنر.

تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰

نشانی تلگرام: @artboks

نشانی فروشگاه اینترنتی: www.matnpublishers.ir

فهرست مطالب

درآمد	۷
پیشگفتار	۹
مقدمه	۱۱
جستار «پیمون» در کاروانسرا (مدرسه) و میدان گنجعلی خان کرمان / زهره روزبهانی و حامد عادل	۱۳
رباط زین الدین، شاهکار استاد سلطان محمد معمارین / مریم سیدحمزه و بهمن سلطان احمدی	۳۱
تأملی در رَقم و امضای «سلطان محمد» / مهدی مکی راد	۵۹
طبقه‌بندی بر مبنای عناصر فضایی معماری در حمام‌های بومی ایران: قیاب رد پای سلطان محمد معمار یزدی در حمام‌های شهر کرمان / محبوبه همت‌افزا و رضا نقی زاده	۷۵
بررسی جایگاه، تزیینات و کتیبه‌های مسجد گنجعلی خان مبتنی بر مبانی اسلامی / شیعی / سید	
مجید هاشمی طغر الجردی و شیماء السادات مرعشی	۹۳
شناخت زمینه‌های تأثیرگذار هنرهای بومی منطقه کرمان بر نقوش کاشی‌ها در آثار سلطان محمد معمار یزدی (مجموعه گنجعلی خان کرمان) / مریم زارع‌پور	۱۱۷
هم‌نشینی شیوه‌های آرایه‌پردازی مکاتب هرات و اصفهان در برخی بناهای مجموعه گنجعلی خان کرمان (میدان اصلی، کاروانسرا، حمام و آب‌انبار) / کامران حسین‌خانی	۱۳۹
تأثیر سلطان محمد طراح‌گذار آموزشی کاربردی حمام گنجعلی خان بر حمام‌های پس از خود در کرمان / رضا نقی زاده و محبوبه همت‌افزا	۱۵۵
رد پای چوگان در مجموعه گنجعلی خان کرمان / حمید رضاروحی، رضایاحیان گهرتی و علی جمیل کرمانی	۱۸۹

اثر استاد سلطان محمد معمار یزدی، آیینہ تمام‌نمای شخصیت گنجعلی خان / فریبا کرمانی ۲۰۱
یادداشت‌ها

صنعت سلطانی / محمدعلی معلم دامغانی ۲۲۷

سلطان معماری، تقوا و هنر / سید محمدعلی گلاب‌زاده ۲۳۱

مقرنس سردر کارونسرا / مهدی خیری کرمانی ۲۳۹

آلبوم عکس ۲۴۹

درآمد

خدا را شاکریم که در آغاز سی سالگی دوم «مرکز کرمان شناسی» و نخستین دهه اقدامات ایران پژوهی «بنیاد ایران شناسی شعبه کرمان» شاهد هستیم که دامنه این فعالیت ها، از مرزهای کرمان فراتر رفته و با همراهی و همکاری دیگر نهادهای کشوری، فصل تازه ای در رهگذر این تلاش های فرهنگی آغاز شده است، از جمله سهم این دو ارگان خدوم، در برگزاری همایش سلطان محمد معمار یزدی ساخته مجموعه ارزشمند گنجعلی خان کرمان که قریب ۴۰۰ سال است همچون نگینی بر پیشانی آثار تاریخی و موارث فرهنگی این دیار می درخشد. اگر چه پیش از برگزاری مراسم بزرگداشت این معمار حلاق و توانا، بر اساس وظیفه و رسالتی که به عهده داشتیم، در معرفی او تلاش کرده و گام هایی برداشته و نیز هر جا بهانه ای پیدا می شد از سلطان محمد و ابتکارات ایشان از جمله یزدی بندی و ... یاد می شد، با این همه پیدا بود که برگزاری این مراسم با محوریت فرهنگستان هنر و تحت دم بزرگ این نهاد ارجمند، حدیث و حکایت دیگری خواهد بود، پاسخ فراخوان دوستان خدمتگزار و فرهیخته فرهنگستان را این گونه دادیم که «براین مژده گر جان فشانم رواست» و امروز نیز برای ما باوریم که برگزاری همایش سلطان محمد از سوی فرهنگستان هنر، نقطه عطفی در معرفی این چهره نام آشنای ما را هر چند بر جسته روزگار صفوی به شمار می رود زیرا با تلاش ها و زحماتی که استادان و هیئت مدیران برگزارکننده مراسم به خرج دادند و مطالعات و بررسی های همه جانبه ای که صورت گرفت، گوشه ای ناشناخته ای از شخصیت فردی، هنری و اجتماعی استاد سلطان محمد روشن شده که از ارزش و اهمیت بسیار برخوردار است.

خدا را سپاس می گوئیم که زحمات فرهنگستان هنر با چاپ و نشر این اثر گرانسنگ، کمال یافت و بر باقیات صالحات این مجموعه فرهنگی افزوده شد و ما را نیز توفیق بخشید تا سهمی هر چند ناچیز در برگزاری مراسم و نیز نشر این اثر داشته باشیم.

سید محمد علی گلایزاده

سرپرست بنیاد ایران شناسی و

مدیر مرکز کرمان شناسی